

NAMANGAN VILOYATIDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHNING AHVOLI: MUAMMO VA YECHIMLAR

Mamajanova Mashhuraxon Maxmudjon qizi

Namangan Davlat Universiteti Tarix yo'nalishi magistranti

Annotatsiya. *Mazkur maqolada Namangan viloyatida sanoat ishlab chiqarishining mustaqillik davridan boshlab bugungi kungacha bo'lgan ahvoli. Uning bugungi kundagi maummolari va unga nisbatan atroflicha yechimlar haqida ma'lumotlar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *sanoat, iqtisod, eksport, raqobat, muammo, yechim, kadr, moliya, texnologiya*

O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida Namangan viloyatining o'rni muhim sanaladi. Viloyat agrar hudud sifatida tanilgan bo'lsa-da, sanoat ishlab chiqarishi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Mustaqillik yillaridan buyon viloyatda sanoat ishlab chiqarish tizimida sezilarli o'zgarishlar amalga oshirildi, biroq bu jarayonda turli muammolar kuzatilib, ularning yechimi uchun keng ko'lamli chora-tadbirlar ko'rildi.

Mustaqillikning dastlabki yillarida viloyat sanoati sobiq sovet davridagi inqirozli merosni qabul qilib oldi. Ko'plab korxonalar ishlab chiqarishni to'xtatdi yoki imkoniyatlarini to'liq ishga solmadi. Ushbu davrda quyidagi muammolar kuzatildi:

1. Infrastrukturaning rivojlanmaganligi – transport va energetika infratuzilmasi eskirgan edi.

2. Moliyaviy resurslarning yetishmasligi – xorijiy investitsiyalar yetarlicha jalb qilinmagan.

3. Kadrlar tanqisligi – malakali ishchi kuchi yetishmovchiligi sezildi.

Ushbu davrda iqtisodiyotni diversifikatsiyalash maqsadida kichik va o'rta korxonalarni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirildi. Misol uchun, Namangan shahrida tikuvchilik va to'qimachilik korxonalari faoliyati yo'lga qo'yildi.

2001-2010-yillarda sanoat ishlab chiqarishining rivojlanishi uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash kuchaytirildi. Xususan: Erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) tashkil etildi, xorijiy investitsiyalar jalb qilindi, kichik va o'rta biznes uchun imtiyozlar joriy etildi. Biroq ushbu davrda ham qator muammolar saqlanib qoldi, jumladan, texnologik modernizatsiya darajasi past bo'lib, mahsulotning xalqaro bozorda raqobatbardoshligi cheklangan edi.

O'tgan yillarda sanoat ishlab chiqarishda sifat jihatidan o'zgarishlar amalga oshirildi. Ayniqsa, 2017-yildan keyingi davrda Namangan viloyatida quyidagi o'zgarishlar sezildi:

1. Texnologik modernizatsiya – zamonaviy uskunalar sotib olindi, ishlab chiqarish jarayonlari avtomatlashtirildi.

2. Eksport hajmining oshishi – to'qimachilik va charm mahsulotlar xalqaro bozorda talabga ega bo'ldi.

3. Energiyani tejaydigan texnologiyalarni joriy etish – ekologik toza ishlab chiqarishga e'tibor qaratildi.

Bu davrda dolzarb muammolar orasida sanoat korxonalarining tabiiy resurslardan oqilona foydalanmasligi va ekologik masalalar joy olgan.

Namangan viloyatining sanoat ishlab chiqarishida o'ziga xos bir nechta muammolar mavjud bo'lib, ularga atroflicha yechim topishimiz mumkin. Quyida Namangan sanoatidagi bir nechta muammolar va ularning yechimlari haqida fikr yuritamiz.

1. Infrastruktura va logistika muammolari

Namangan viloyatida sanoat ishlab chiqarishining rivojlanishi uchun transport va energetika infratuzilmasi yetarlicha rivojlanmagan. Yechim sifatida: transport tarmoqlarini modernizatsiya qilish, energetik manbalarni diversifikatsiyalash lozim.

2. Texnologik yangilanish zarurati

Ko'plab korxonalarda texnologiya darajasi past bo'lib, ishlab chiqarish samaradorligini cheklab kelmoqda. Buni yechish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligida investitsiyalarni jalb qilish talab etiladi.

3. Kadrlar tanqisligi

Malakali mutaxassislarining yetishmasligi viloyat sanoatining innovatsion rivojlanishiga to'siq bo'lmoqda. Yechim sifatida professional ta'lim tizimini rivojlantirish va korxonalar uchun o'quv markazlarini tashkil etish zarur.

4. Ekologik masalalar

Ishlab chiqarish jarayonlarining ekologik xavfsizligi yaxshi ta'minlanmagan. Yashil texnologiyalarni joriy etish va chiqindilarni qayta ishlash bo'yicha tadbirlarni kengaytirish lozim.

Namangan viloyatining asosiy sanoat tarmoqlari bo'yicha ishlab chiqarish hajmlari, ayniqsa, qishloq xo'jaligini qayta ishlash, yengil sanoat, va qurilish materiallari sohalarida sezilarli o'sish va muammolar kuzatilmoqda. Quyida ushbu tarmoqlar bo'yicha so'nggi yillarning ba'zi statistik ma'lumotlari keltirilgan:

1. Qishloq xo'jaligini qayta ishlash sanoati

Mahsulot hajmi: 2023-yilda qishloq xo'jaligini qayta ishlash tarmog'i mahsulotlari 3,8 trillion so'mni tashkil etdi. Bu ko'rsatkich 2024-yilda 4,2 trillion so'mga yetdi.

Ulushi: Viloyatning sanoat ishlab chiqarishida qishloq xo'jaligini qayta ishlash 27% ni tashkil etmoqda.

Mahsulotlar: Asosiy mahsulotlar o'simlik yog'i, un, sut va sut mahsulotlari, shuningdek, meva-sabzavotlarni qayta ishlash hisoblanadi.

2. Yengil sanoat

Mahsulot hajmi: 2024-yilda to'qimachilik va kiyim-kechak ishlab chiqarish sanoati hajmi 6,5 trillion so'mga yetdi, bu jami sanoatning 40% ga yaqini.

Asosiy mahsulotlar: paxta tolasi va mato ishlab chiqarish. Tayyor kiyim-kechak va to'qimachilik mahsulotlari.

Eksport: Viloyatda ishlab chiqarilgan to'qimachilik mahsulotlarining katta qismi eksport qilinmoqda, ayniqsa MDH va Osiyo davlatlariga.

3. Qurilish materiallari ishlab chiqarish

Mahsulot hajmi: 2024-yilda qurilish materiallari ishlab chiqarish hajmi 2,5 trillion so'mni tashkil etdi.

Mahsulotlar: G'isht, sement, marmar va boshqa qurilish materiallari ishlab chiqariladi.

Imkoniyatlar: Bu tarmoq viloyatdagi qurilish sohasi talablarini qondirishga qaratilgan bo'lib, yangi texnologiyalar joriy etilishi ishlab chiqarish hajmini oshirishi kutilmoqda.

Shuningdek, sanoatning barcha tarmoqlarida o'sish sur'atlari kuzatilmoqda. Ayniqsa, 2023 va 2024-yillardagi investitsiya loyihalari ushbu tarmoqlarni diversifikatsiya qilishga hissa qo'shdi.

Muammolar: Raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish uchun zamonaviy texnologiyalar yetishmasligi, resurslar taqchilligi va xomashyo bazasining cheklanganligi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, Namangan viloyati sanoat ishlab chiqarishining rivojlanishi mustaqillik yillarida sezilarli bo'lsa-da, muammolar hamon dolzarbligicha qolmoqda. Texnologik modernizatsiya, infratuzilmani rivojlantirish, ekologik masalalarni hal qilish va kadrlar tayyorlash sohaslarida samarali choralar ko'rilsa, viloyat sanoat ishlab chiqarishining salohiyati yanada yuksaladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari (1991-2024).
3. "Namangan viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi" monografiyasi, Toshkent, 2020.
4. Zamonaviy iqtisodiyot jurnali, 2022-yil soni.
5. Xorijiy investitsiyalar bo'yicha Namangan viloyati iqtisodiy rivojlanishi hisobotlari